

УДК 346.7

І.Ф. Коваль,

доктор юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного
університету імені Василя Стуса,
м. Вінниця, Україна,

К.О. Савчук,

студентка юридичного факультету
Донецького національного
університету імені Василя Стуса
м. Вінниця, Україна

АВТОРСЬКО-ПРАВОВА ОХОРОНА РЕЗУЛЬТАТІВ ТВОРЧОСТІ ФАНАТІВ ТВОРІВ ЛІТЕРАТУРИ І МИСТЕЦТВА

Статтю присвячено дослідженню сучасного стану авторсько-правової охорони результатів творчості фанатів творів літератури і мистецтва. Встановлено, що в сучасних умовах виникли нові специфічні об'єкти, які є результатом творчої діяльності фанатів. Сформульовано визначення та ознаки понять: “ко-сплей”, “фан-арт”, “фанфікшен”. Обґрунтовано доцільність закріплення цих понять на законодавчому рівні. На основі дослідження розроблено положення щодо удосконалення авторсько-правової охорони результатів творчості фанатів творів літератури і мистецтва.

Ключові слова: об'єкти авторського права, твір, правовий режим об'єктів авторського права, творчість фанатів, косплей, фан-арт, фанфікшен.

Статья посвящена исследованию современного состояния авторско-правовой охраны результатов творчества фанатов произведений литературы и искусства. Установлено, что в современных условиях возникли новые специфические объекты, являющиеся результатом творческой деятельности фанатов. Сформулированы определения и признаки понятий: “косплей”, “фан-арт”, “фанфикшен”. Определена целесообразность закрепления понятий на законодательном уровне. На основе проведенного исследования разработаны положения по совершенствованию авторско-правовой охраны результатов творчества фанатов произведений литературы и искусства.

Ключевые слова: объекты авторского права, произведение, правовой режим объектов авторского права, творчество фанатов, косплей, фан-арт, фанфикшен.

Сучасний світ – це мультикультурний простір, у якому під впливом глобалізаційних процесів формуються нові результати творчої діяльності у сфері літератури і мистецтва, що супроводжується появою низки питань стосовно правової природи таких об'єктів, охорони прав та інтересів їх авторів. Конституція України гарантує громадянам свободу літературної, художньої, наукової творчості, захист інтелектуальної власності, їх авторських прав, моральних і матеріальних інтересів,

що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності (ч. 2 ст. 54) [1]. В Україні і всьому світі інтелектуальна діяльність проявляється в різних сферах суспільного життя, зокрема і в творчості фанатів творів літератури і мистецтва. Однак у національному законодавстві відсутня спеціальна правова регламентація особливостей правового режиму інтелектуальних результатів творчості фанатів зазначених творів.

Останнім часом серед фахівців зростає увага до аналізу особливостей творчості фанатів творів літератури і мистецтва. Вони досліджуються у працях Г.М. Грабовської, О.І. Санченко, М. Свалової, О.В. Улітіної та інших науковців. Проте в науці ще недостатньо розроблені питання авторсько-правової охорони результатів творчості фанатів, зокрема, дискусійною є правова природа цих об'єктів, не досліджено стан та проблеми законодавчого регулювання відносин у цій сфері.

Наведене вище вказує на актуальність порушених питань і доцільність їх подальшого дослідження.

Мета статті полягає в розробці положень щодо удосконалення авторсько-правової охорони результатів творчості фанатів творів літератури і мистецтва.

В умовах сучасного динамічного розвитку інтелектуальної діяльності з кожним роком виникають нові специфічні об'єкти, які є результатом творчої діяльності фанатів, зокрема косплеї, фан-арт, фанфікшен.

Косплеї визначають як феномен сучасної культури, який передбачає перевтілення в персонажів японських аніме, манги, комп'ютерних ігор, коміксів, а також представників національної культури. Основна суть косплею – детальне відтворення образу улюбленого героя із застосуванням індивідуальної перцепції. Як зазначається в літературі, з погляду юриспруденції, образи, що використовуються для косплею, засновані на “чужих” персонажах, тому вони повинні розглядатись не як оригінальні твори, а як похідні твори або копії [2, с. 25].

Відповідно до Закону України “Про авторське право і суміжні права” похідний твір – це твір, який є творчою переробкою іншого існуючого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інша переробка твору) чи його творчим перекладом на іншу мову [3]. Більш детально розкривається поняття похідного твору в зарубіжному праві. Зокрема американське законодавство визначає, що похідний твір – це твір, створений на основі одного або більше вже існуючих таких творів, як переклад, музична обробка, інсценування, фікціоналізація, версія кінофільму, звукозапис, художня репродукція, стислий виклад, конспект або будь-яка інша форма, в якій твір може бути втілений при переробці, перетворенні або адаптації. Твір, який складається з редакційних поправок, анотацій, переробок або інших модифікацій оригінальних творів, які загалом утворюють новий авторський оригінальний твір, є “похідною роботою” [4]. З огляду на зазначене, косплеї навряд чи можна вважати окремим самостійним твором, оскільки він існує лише завдяки оригінальному твору та не завжди містить ознаки творчого характеру (новизни).

Визначити правову природу косплею можливо з двох позицій. Відповідно до першої позиції – косплеї як різновид пародії. Законом України “Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо використання об'єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах” визначено, що пародія – твір, який є творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору або його частини, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер або спрямовується на висміювання певних подій або осіб [5]. Згідно з американським правом, пародія належить до похідного твору, однак її можна захистити від

скарг правоволодільця оригінального твору, використовуючи *fair use*, посилаючись на § 107 Закону про авторське право США [4]. Вільне використання творів базується на доктрині добросовісного використання (*fair use*), яка передбачає дозвіл третім особам безперешкодно використовувати захищені авторським правом твори при дотриманні певних умов. Добросовісне використання (*fair use*) допускається без отримання дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) в межах сприяння “прогресу науки та мистецтв”, відповідно до п. 8 р. 8 ст. 1 Конституції США [6].

За другою позицією косплеїв можна розглядати як похідний твір, не використовуючи при цьому *fair use*. Такий підхід є більш поширеним, оскільки косплеїв не завжди можна визначити як пародію, адже не в усіх випадках за своїм змістом він має комічний, сатиричний характер або спрямований на висміювання певних подій або осіб [5]. Простої зміни форми недостатньо, щоб вважати твір оригінальним, однак навіть похідна робота повинна мати певне самостійне художнє вираження для того, щоб охоронятись авторським правом. Зазвичай, цей критерій у зарубіжній літературі називають нетривіальною достатньою відмінністю [7]. Ця вимога щодо відмінності є дуже важливою, адже саме вона дозволяє розрізнити, чи є твір похідним, чи просто копією. Косплеїв має таку відмінність, оскільки більшість косплеєрів змінюють об'єктивну форму вираження твору, наприклад, творчим шляхом, представляючи образ анімаційного персонажа в реальному світі. Також кожен косплеєр докладає творчих зусиль при створенні костюма (аксесуарів, гриму тощо). Зазначених дій достатньо, щоб косплеїв не був прямою копією, а вважався похідним твором [2, с. 26].

Також важливо встановити, чи може косплеїв порушувати авторське право автора оригінального твору (автора персонажа). Національне законодавство не містить визначення поняття персонажа. Аналізуючи наукові та доктринальні підходи, досвід іноземних країн, можна констатувати, що персонаж – оригінальний образ, створений автором літературного, художнього чи аудіовізуального твору. Якщо персонаж уперше з'явився в літературному чи драматичному творі, а надалі такий твір був екранізований або перероблений іншим чином, то автором персонажа повинен визнаватися автор оригінального літературного або драматичного твору [8, с. 127–129]. Наприклад, Ж. Сіменон – щодо героя своїх книг Комісара Мегре; Дж. К. Роулінг – героїв своєї серії романів про Гаррі Поттера; Е.М. Успенський – щодо Чебурашки, Крокодила Гени, Кота Матроскіна; Б. Кейн та Б. Фінгер – щодо Бетмена тощо.

Для охороноздатності персонажа значення має розподіл ідеї та її втілення. Певні елементи образу будь-якого персонажа будуть належати до суспільного надбання, проте саме оригінальні авторські поєднання характеристик героя і роблять його одним із об'єктів, які охороняються авторським правом. Не охороняються авторським правом так звані звичайні персонажі, архетипи, амплуа (від англійської мови *stock character*) [9]. Це загальновідомі персонажі, наприклад, образ злої королеви, вдови чи зрадливого чоловіка [2, с. 27]. Отже, персонажі охороняються авторським правом, якщо вони мають специфічні риси, які чітко виділяють їх серед інших персонажів.

Відповідно для того, щоб косплеїв охоронявся авторським правом, він повинен мати творчий характер (новизна, оригінальність) та об'єктивну форму вираження. Косплеїв може бути оригінальним, оскільки, навіть якщо втілюється образ, що належить іншому правоволодільцю, автор костюма креативно створює образ. Здебільшого косплеєри самі виготовляють костюми від початку до повної реалізації

образу, відповідно, косплеї може розглядатись як твір. У разі, якщо косплеї не має творчого характеру, він буде вважатись порушенням авторського права автора персонажа.

Окремого дослідження вимагає питання правомірності комерційного використання фотографії косплеєрів чи фотографії, на якій зображений косплеєр. З одного боку, фотографія, що зображує персонажа, належного певному авторові, прямо порушує авторські права останнього на цей персонаж. Проте, з другого боку, на фото зображена жива людина, що сама пошила певний костюм для себе. У такому випадку більшість правоволоділців стають на бік косплеєрів та не позиваються до них, а, навпаки, вміло використовують ці фото для власної реклами, дещо при цьому припиняючи зусилля косплеєра та автора фотографії.

Продаж реплік різноманітної атрибутики – це порушення авторського права правоволоділця, з одного боку, проте, з другого, створені косплеєрами твори іноді бувають настільки оригінальними, що важко визначитися в цьому питанні, хто правий та чиї права більше порушуються [2, с. 28]. Наприклад, масове виготовлення медальйонів, що зображають символ “Переспівниці” із трилогії С. Коллінз “Голодні ігри” – це порушення авторських прав правоволоділців цієї франшизи.

Для національного законодавства питання, пов’язані з косплеєм та його місцем у системі охорони авторського права, є новими та актуальними. Популярність косплею в нашій країні зростає з кожним роком. В Україні постійно діє Comic Con Ukraine та Фестиваль косплею “Otobe”. Усе більше людей цікавляться сучасною культурою, знаходять улюблених персонажів і намагаються втілити їхні образи в життя за допомогою косплею [10, с. 80].

Фан-арт є другим сучасним продуктом масової культури, який відображає сутність і специфіку виробництва культурних цінностей у сучасному суспільстві [11]. Фан-арт (від англ. fan – фанат, art – мистецтво) – це твір образотворчого мистецтва, створений на основі оригінального твору. Фан-арт – це творчість медіа фанатів, спрямована на створення власного продукту на основі оригінального твору, який буде певним каноном. У фан-арті використовуються персонажі, певні ситуації, частини всесвіту з оригінального твору. Автор фан-арту створює нове зображення, запозичаючи певні елементи іншого твору, зазвичай, такого, що охороняється авторським правом [12].

Аналізуючи наукові та доктринальні підходи, досвід іноземних країн, до основних ознак фан-арту можна віднести: 1) твір образотворчого мистецтва; 2) твір, створений фанатом на основі іншого оригінального твору; 3) має ознаки оригінальності; 4) створюється без мети отримання прибутку. Об’єктивною формою вираження фан-арту є паперова, цифрова, 3D-модель тощо. Фан-арт може існувати лише завдяки оригінальному твору, без цієї умови такий твір не вважатиметься фан-артом, а буде звичайним класичним художнім твором [11].

Фан-арт є переробкою оригінального твору, проте здебільшого автори фан-арту не отримують дозволу на використання оригінального твору. Фактично фан-арт не можна вважати похідним твором, адже в такому випадку, як зазначає О.В. Улітіна, відбувається порушення авторського права автора оригінального твору [13, с. 13]. Відповідно до ч. 1 ст. 20 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, авторське право на похідні твори виникає у їхніх авторів за умови дотримання прав автора, твір якого зазнав переробки. У випадках, якщо особа при створенні фан-арту не мала на меті отримання прибутку та відтворює свій твір безоплатно, порушення прав автора оригінального твору не буде, оскільки, відповідно до ст. 25 Закону України “Про авторське право і суміжні права”,

допускається без дозволу автора та без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори. Проте поширення фан-арту в мережі Інтернет не вважається відтворенням в особистих цілях, про що вказано у п. 31 постанови Пленуму Верховного Суду України “Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав” від 4 червня 2010 року № 5 [14].

Водночас фан-арт не завжди може розглядатись як порушення авторського права. Відповідно до п. 9-1 ч. 1 ст. 21 Закону України “Про авторське право і суміжні права” без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається використання правомірно оприлюднених літературних, художніх, музичних та інших творів для створення на їх основі іншого твору в жанрі літературної, музичної або іншої пародії, попури або карикатури.

За умови дотримання всіх вимог законодавства можливе створення фан-арту без порушень. Найперше необхідно отримати дозвіл автора на створення такого твору, а також подбати про те, щоб твір був оригінальним, тобто не копіював жоден інший твір. Якщо фан-арт не буде мати ознак новизни, створення такого фан-арту буде вважатися порушенням авторського права. Відповідно до законодавства України можливе створення фан-арту без дозволу автора, проте в цьому випадку все одно необхідно вказати ім'я автора оригінального твору, на основі якого створюється фан-арт.

З погляду авторсько-правової охорони, створення фан-арту на основі літературних творів слід оцінювати за двома підходами. Перший підхід – ідеї законом не охороняються. Другий – права на персонаж належать авторів літературного твору, тому що його опис є частиною твору, що охороняється законом. Права на зображення, котре створює автор фан-арту, належать йому, проте у такому випадку наявне використання частини літературного твору, права на який належать іншій особі. Отже, в будь-якому разі у цій ситуації необхідно отримати дозвіл на комерційне використання, навіть якщо запозичення в цій ситуації не таке явне, як при використанні персонажів фільмів або мультфільмів [2, с. 26].

У США поширеною є практика, коли правоволодільці помічають авторів фан-арту, які створюють цікаві твори, та запрошують їх до співпраці [12]. На сьогодні в Україні поширені конкурси фан-арту, які організовує здебільшого Comic Con Ukraine. Останній конкурс фан-арту був присвячений анімаційному фільму “Людина-павук: навколо всесвіту”.

Наступним досліджуваним творчим об'єктом фанатів є фанфікшен, який визначають як літературну творчість фанатів (шанувальників) оригінальних творів мистецтва (літературних творів, серіалів, коміксів, ігор тощо). Фанфік – це літературний твір, створений на основі оригінального твору [15, с. 11].

Аналізуючи наукові та доктринальні підходи, досвід іноземних країн, до загальних рис, що об'єднують усі прояви фанфіків, можна віднести такі: 1) є літературним твором; 2) створений на основі іншого оригінального твору з метою доповнення, розвитку сюжету (сиквел, мідквел, приквел), заповнення хронологічних проміжків; 3) створений без комерційної мети. Однак остання риса не завжди притаманна таким творам, хоча й має ключове значення для визначення правової природи фанфіка. Так, деякі фанфіки через деякий час після створення були опубліковані та стали самостійними творами [16, с. 184]. Наприклад, трилогія “П'ятдесят відтінків сірого” Е.Л. Джеймс. Перша книга трилогії спочатку була фанфіком, створеним на основі серії книг “Сутінки”,

автором якої є С. Майєр. Однак фанфік був настільки популярним серед фанатів, що американський видавець запропонував опублікувати її, змінивши деякі деталі (імена персонажів, місто тощо).

Деякі автори не виступають проти комерційних фанфіків. До них належать, зокрема, ті, що самі починали з фанфікшену. Серед таких письменників, наприклад, Дж. Мартін, К. Клер, Е. Л. Джеймс, К. Лорен тощо. Фанфіки, створені на основі комп'ютерних ігор, фільмів або серіалів, здебільшого жодним чином не шкодять законному правоволодільцю. Саме тому великі компанії не протидіють появі фанфіків на основі своїх творів, а, навпаки, розглядають їх як своєрідну рекламу [17, с. 90–92]. Наприклад, представники компанії Bioware, що розробляє комп'ютерні та консольні ігри, цікавляться творчістю фанатів, а іноді ідеї в фанфіках використовують для розробки нових продуктів.

В Україні набувають популярності конкурси з фанфікшену. Наприклад, буде проводитися учнівський конкурс-огляд буктрейлерів та фанфікшенів “Стежками літературних героїв”, що організовується в межах всеукраїнського науково-педагогічного проекту “Філологічний Олімп”.

Встановлюючи правову природу фанфікшена, слід враховувати передбачені законодавством види прав автора. Так, згідно з п. 4 ч. 1 ст. 14 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, автору належать такі особисті немайнові права, як вимога щодо збереження цілісності твору і протидії будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору або будь-якому іншому посяганню на твір, що може зашкодити честі та репутації автора. Фантазія авторів фанфіків не обмежена, проте їхнє бачення оригінального твору може суперечити поглядам автора. Тому вірогідною є можливість того, що дії фанфіків спричиняють шкоду честі та репутації автора. Отже, у такому разі творчість у формі фанфікшену може порушувати авторські права.

Відповідно до ст. 15 Закону України “Про авторське право і суміжні права”, автор має виключне право дозволяти чи забороняти використання твору іншими особами, зокрема й будь-які переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів. Отже, створення твору у галузі фанфікшен вимагає отримання на це згоди автора. Цілком зрозуміло, що більшість фікрайтерів (осіб, які створюють фанфіки) не мають таких дозволів. Указана стаття визначає, що крім випадків, передбачених законодавством, правоволоділець має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання твору. Ця норма надає авторові право вимагати виплати винагороди за використання оригінального твору, навіть якщо використано твір було не з комерційною метою. Закон передбачає можливість використання твору без згоди автора, але з обов'язковим зазначенням імені автора та джерела запозичення.

Стаття 21 Закону України “Про авторське право і суміжні права” допускає використання творів для цитування в обсязі, виправданому поставленою метою, для створення пародій, попури. У фанфіках іноді використовуються цитати, проте вони зазвичай не оформлені належним чином, неможливо встановити, чи є виправданою мета такого цитування. Основу фанфіка становить не тільки цитування, автори фанфіків використовують сюжетні елементи твору, його персонажів, загальну атмосферу твору. Як зазначалось вище, відповідно до ст. 25 названого Закону, допускається без дозволу автора (чи іншої особи, яка має авторське право) і без виплати авторської винагороди відтворювати виключно в особистих цілях або для кола сім'ї попередньо правомірно оприлюднені твори. Проте поширення фанфіків у мережі Інтернет не вважається відтворенням в особистих

ціях (п. 31 постанови Пленуму Верховного Суду України “Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав” від 4 червня 2010 р. № 5 [14]).

Правову природу фанфіка доцільно визначати як пародію чи похідний твір. Фанфік залежний від оригінального твору, тільки тоді, коли він повністю втрачає зв'язок з первісним оригінальним твором, фанфік слід розглядати як оригінальний твір. Наприклад, серія романів “П'ятдесят відтінків сірого” Е. Л. Джеймс. Фанфік буде розглядатись як похідний твір лише за наявності творчого внеску автора фанфіка, певної самостійності, новизни та оригінальності. Автори фанфіків не копіюють оригінальні твори повністю, а використовують лише певні їхні елементи. Якщо розглядати належність фанфіка до пародії, то слід зазначити, що фанфік не завжди відповідає суті пародії, це може бути розвиток сюжету (сиквел, мідквел, приквел), заповнення хронологічних проміжків, залишених автором оригіналу, причому незмінно з максимальною орієнтацією на стиль [18, с. 164]. Більшість фанфіків не є за своєю суттю пародіями, тому варто говорити про те, що фанфіки є швидше похідними творами.

Таким чином, викладене вище дозволяє зробити висновок, що найпоширенішими результатами творчості фанатів творів літератури і мистецтва є косплей, фан-арт, фанфікшен. У законодавстві відсутні будь-які спеціальні норми про особливості правового режиму таких об'єктів, що ускладнює набуття, реалізацію та захист авторських прав творців і фанатів. Встановлено, що правову природу косплею, фан-арту, фанфікшена доцільно розглядати у трьох площинах:

1) похідний твір (якщо вони є переробкою наявного твору без завдання шкоди його охороні чи його творчим перекладом на іншу мову);

2) пародія (якщо вони є творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору або його частини, та за своїм змістом мають комічний, сатиричний характер або спрямовуються на висміювання певних подій або осіб);

3) порушення прав автора (наприклад, коли автор-фанат не отримує дозволу на використання оригінального твору, зачіпає честь і репутацію автора оригінального твору, має на меті отримання прибутку).

На підставі проведеного дослідження можна сформулювати такі визначення зазначених понять: косплей – творча переробка оригінального твору без завдання шкоди його охороні, яка характеризується зовнішнім перевтіленням фізичної особи в персонажа з оригінального твору; фан-арт – це твір образотворчого мистецтва, створений фанатом на основі персонажу, ідеї, концепції, думки з оригінального твору без завдання шкоди його охороні; фанфікшен – це літературний письмовий твір фаната, що базується на ідеї, концепції, думці автора оригінального твору без завдання шкоди його охороні, створений з метою доповнення та розвитку сюжету.

Наведені визначення доцільно закріпити в ст. 1 Закону України “Про авторське право і суміжні права”. Це створить відповідне правове поле для діяльності фанатів, надасть правової визначеності відносинам щодо створення і використання результатів їх творчості, буде сприяти більш надійній авторсько-правовій охороні результатів творчості фанатів, творів літератури і мистецтва.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 28. Ст. 532.
2. Улітіна О.В. Косплей і авторське право. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2016. № 6. С. 25–30.

3. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 23.12.1993 № 3792-XII. Відомості Верховної Ради України. 2018. № 32. Ст. 242.
4. Copyright Law of the United States of America: Law of the United States of America. URL: <http://www.copyright.gov/title17/92chap1.html#101> (дата звернення: 28.07.2018).
5. Про внесення змін до Закону України “Про авторське право і суміжні права” щодо використання об’єктів авторського права в пародіях, попури та карикатурах: Закон України від 05.10.2016 № 1651-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2016. № 46. Ст. 781.
6. *Луткова О.В.* Доктрина добросовестного использования произведений в современном авторском праве США. Право. Журнал Высшей школы экономики. 2016. № 2. С. 186–199. URL: <https://law-journal.hse.ru/data/2016/07/14/1116314383/%D0%BB%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення: 28.07.2018).
7. Comic-Con Considerations: Cosplay, the Right of Publicity, and Copyright Concerns. URL: <http://www.ipwatchdog.com/2015/07/31/comic-con-considerationscosplay-the-right-of-publicity-and-copyright-concerns/id=60084> (дата звернення: 28.07.2018).
8. *Кулініч О.О.* Правова охорона персонажу літературного твору як “юридично значущого” елемента твору. Актуальні проблеми держави і права. 2010. Вип. 53. С. 126–131.
9. Chris Baldick The Oxford Dictionary of Literary Terms. Oxford University Press. 2008. P. 280. URL: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199208272.001.0001/acref-9780199208272> (дата звернення: 28.07.2018).
10. *Поріцька О.* Традиційне та модерне в культурних цінностях молоді урбанізованого середовища України: молодіжні субкультури (за матеріалами інтернет-ресурсів). Народна творчість та етнографія. 2010. № 1. С. 78–83.
11. *Кожевникова Д.А.* Фан-арт как пространство интерпретации художественного образа в интернете. Научные ведомости Белорусского государственного университета культуры и искусств. URL: <http://repository.buk.by/bitstream/handle/123456789/15269/FAN-ART%20KAK%20PROSTRANSTVO%20INTERPRETACII.pdf> (дата звернення: 28.07.2018).
12. *Jon M. Garon.* Fandom and Creativity, Including Fan Art, Fan Fiction, and Cosplay. SSRN Electronic Journal. 2017. P. 1-10. URL: https://www.researchgate.net/publication/319585168_Fandom_and_Creativity_Including_Fan_Art_Fan_Fiction_and_Cosplay (дата звернення: 28.07.2018).
13. *Улітіна О.В.* Фан-арт та авторське право. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 2. С. 12–15.
14. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського і суміжних прав: постанова Верховного Суду України від 04.06.2010 № 5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10> (дата звернення: 28.07.2018).
15. *Улітіна О.В.* Правова природа фанфікшена. Фанфікшен як вид сучасного мистецтва. Теорія і практика інтелектуальної власності. 2018. № 1. С. 11–15.
16. *Самутина Н.* Великие читательницы: фанфикшен как форма литературного опыта. Социологическое обозрение. 2013. № 3. С. 137–194.
17. *Коршакова О.М.* Авторське право та твори fun fiction. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Вип. 34. Т. 1. С. 90–92.
18. *Райнхардт Р.О.* Фанфик как феномен современной художественной литературы: кейс “Евгения Онегина”. Научный диалог. 2018. № 4. С. 161–168.

REFERENCES

1. Constitution of Ukraine dated June 28, 1996 No 254к / 96-VR. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2016. No 28. Art. 532 [in Ukrainian].
2. *Ulitina, O.V.* (2016) Kospay i avtorske pravo. “Cosplay and Copyright”. Theory and Practice of Intellectual Property 6, 25–30 [in Ukrainian].
3. About Copyright and Related Rights: Bill of Ukraine dated 23.12.1993 No 3792-XII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2018. No 32. Art. 242 [in Ukrainian].
4. Copyright Law of the United States of America: Law of the United States of America. URL: <http://www.copyright.gov/title17/92chap1.html#101> (Date of Application: 28.07.2018) [in English].
5. About Amendments to the Bill of Ukraine “About Copyright and Related Rights” Regarding the Use of Copyright Objects in Parodies, Popuri and Caricatures”: Bill of Ukraine dated 05.10.2016 No 1651-VIII. Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2016. No 46. Art. 781 [in Ukrainian].
6. *Lutkova, O.V.* (2016) Doktrina dobrosovestnogo ispol'zovaniya proizvedeniy v sovremennom avtorskom prave SSHA. “The Doctrine of Fair Use of Works in Modern Copyright Law of the United States”. Right. Journal of Higher School of Economics No 2, 186–199 pp. URL: <https://law-journal.hse.ru/data/2016/07/14/1116314383/%D0%BB%D1%83%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (Date of Application: 28.07.2018) [in Russian].

7. Comic-Con Considerations: Cosplay, the Right of Publicity, and Copyright Concerns. URL: <http://www.ipwatchdog.com/2015/07/31/comic-con-considerationscosplay-the-right-of-publicity-and-copyright-concerns/id=60084> (Date of Application: 28.07.2018) [in English].
8. Kulinich, O.O. (2010) Pravova okhorona personazhu literaturnoho tvoru yak "yurydychno znachymoho" elementa tvor. "Legal Protection of the Character of a Literary Work as "Legally Relevant" Element of the Work". Actual Issues of State and Law vol 53, 126–131 pp.[in Ukrainian]
9. Chris Baldick. "The Oxford Dictionary of Literary Terms". Oxford University Press. 2008. P. 280. URL: <http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780199208272.001.0001/acref-9780199208272> (дата звернення: 28.07.2018) [in English].
10. Poritska, O. (2010) Tradytsiynе ta moderne v kulturnykh tsinnostyakh molodi urbanizovanoho seredovyscha Ukrayiny: molodizhni subkultury (za materialamy internet-resursiv). "Traditional and Modern in the Cultural Values of Youth of the Urbanized Environment of Ukraine: Youth Subcultures (based on Internet resources)". Folk Art and Ethnography No 1, 78–83 pp. [in Ukrainian].
11. Kozhevnikova, D.A. Fan-art kak prostranstvo interpretatsii khudozhestvennogo obraza v internete. "Fan Art as a Space for the Interpretation of the Artistic Image on the Internet". Scientific Bulletin of the Belarusian State University of Culture and Arts. URL: <http://repository.buk.by/bitstream/handle/123456789/15269/FAN-ART%20KAK%20PROSTRANSTVO%20INTERPRETACII.pdf> (Date of Application: 28.07.2018) [in Russian].
12. Jon M. Garon Fandom and Creativity, Including Fan Art, Fan Fiction, and Cosplay. SSRN Electronic Journal. 2017. P. 1–10. URL: https://www.researchgate.net/publication/319585168_Fandom_and_Creativity_Including_Fan_Art_Fan_Fiction_and_Cosplay Date of Application: 28.07.2018) [in English].
13. Ulitina, O.V. (2018) Fan-art ta avtorske pravo. "Fan Art and Copyright". Theory and Practice of Intellectual Property No 2, 12–15 pp. [in Ukrainian].
14. Pro zastosuvannya sudamy norm zakonodavstva u spravakh pro zakhyst avtorskoho i sumizhnykh prav. "About the Application by Courts of the Regulations of Legislation in Cases on the Protection of Copyright and Related Rights: the Decree of the Supreme Court of Ukraine dated 04.06.2010 No 5. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10> (Date of Application: 28.07.2018) [in Ukrainian].
15. Ulitina, O.V. (2018) Pravova pryroda fanfikshenu. Fanfikshen yak vyd suchasnoho mystetstva. "Legal Nature of the Fanfic. Fanfiction as a Kind of a Contemporary Art". Theory and Practice of Intellectual Property No 1, 11–15 pp. [in Ukrainian].
16. Samutina, N. (2013) Velikiye chitatel'nitsy: fanfikshn kak forma literaturnogo opyta. "Great Readers: Fanfiction as a Form of a Literary Experience". Sociological Review No 3, 137–194 pp. [in Russian].
17. Korshakova, O.M. (2015) Avtorske pravo ta tvory fun fiction. "Copyright and Works of Fun Fiction". Scientific Herald of Uzhgorod National University 34. Vol. 1. P. 90–92 pp. [in Ukrainian].
18. Raynkhardt, R.O. (2018) Fanfik kak fenomen sovremennoy khudozhestvennoy literatury: keys "Yevgeniya Onegina". "Fan Fiction as a Phenomenon of a Contemporary Fiction: the Case of Eugene Onegin". Scientific Dialogue No 4, 161–168 pp. [in Russian].

UDC 346.7

I.F. Koval,Doctor of Juridical Sciences, Docent, Chif of Chamber,
Vasyl' Stus Donetsk National University, Vinnytsia, Ukraine,**K.O. Savchuk,**Student of Law Faculty of Vasyl' Stus Donetsk National University,
Vinnytsia, Ukraine

COPYRIGHT PROTECTION OF THE RESULTS OF CREATIVITY OF FANS OF LITERATURE AND ART MASTERPIECES

Paper is devoted to the research of the current state of copyright protection of the results of the creativity of fans of works of literature and art. It was established that under the conditions of modern dynamic development of intellectual activity, new specific objects arose, which are the result of the creative activity of the fans. It

is determined that these objects are cosplay, fan art, fanfiction. The doctrinal approaches and experience of foreign countries are analyzed. Characterization of cosplay as a type of creativity of fans of works of literature and art is given. Its legal nature is determined. Cosplay was studied as a parody and as a derivative work. The peculiarities of using fair use are stated. Definition of the character is given. Features of use of stock character are considered. Legal nature of fan art is defined as a kind of creative work of fans of works of literature and art is considered. Main features of fan art are given. Fan-art cases were revealed without any copyright infringement. The approaches of creation of fan-art on the basis of works of literature and art are analyzed. The legal nature of the fanfiction and its general features are investigated. The case of converting a fanfic into an original work is considered. The analysis of the assignment of fanfiction to the parody and derivative work is carried out. The non-permanent affiliation of fanfiction to a parody is indicated. The main sites of cosplay, fan art, fanfiction in Ukraine are investigated. The author analyzes cases of copyright infringement by the works of fans of works of literature and art. The most widespread results of works of fans of works of literature and art are defined: cosplay, fan art, fanfiction. The absence of any special rules of law regarding the peculiarities of the legal regime of cosplay, fan art, fanfiction is indicated. These objects are considered in three aspects: derivative work, parody, violation of author's rights. Examples of assigning objects to one or another sphere are given. American legislation on this field is analyzed. The definition of concepts is formulated: cosplay, fan art, fanfiction. The expediency of fixing the concepts at the legislative level is determined.

On the basis of the study, a provision was developed to improve the copyright protection of the results of the creativity of fans of literature and artmasterpieces.

Keywords: objects of copyright, work, legal regime of objects of copyright, creativity of fans, cosplay, fan art, fanfiction.

Отримано 30.11.2018